

Turku monikulttuurisena kaupunkina

Aleksis Randell

Kun aiheena on Turku monikulttuurisena kaupunkina, voisimme läheta liikkeelle hyvinkin kaukaa historiasta. Turkuhan lienee syntynyt aikoinaan kaupapaikaksi, jossa suomalaiset heimot, skandinaavit, slaavit ja germaanit ovat jo vuosisatoja sitten kohdanneet ja jakaneet kulttuurivaikutteita toisilleen.

1400-luvulla Hansan valtakaudella yli puolet Turun raatimiehistä oli saksalaisia. Kansainvälisyydellä onkin aina Turussa ollut merkittävä rooli. Kansainvälistymisellä ja kaupungissa tapahtuneella kulttuurien kohtaamisella on ollut merkittävä vaikutus Turun kehitykselle siksi, mikä se tänään on.

Jospa kuitenkin siirrymme nykyaikaan ja siihen uuteen kehityskulkuun, joka viime vuosikymmeninä on ollut merkillepantavaa kaupungissamme: Maahanmuutto, joka on johtanut Turun monikulttuuristumiseen, alkoi merkittävässä määrin 1990-luvulla. Tilastojen lukuja tutkittaessa on heti syytä erottaa kaksi asiaa: **ulkomaisten kansalaiset** sekä äidinkieltään muut **kuin suomen- ja ruotsinkieliset**. Muunkielisyys kuvaa paremmin monikulttuurisen taustan omaavien henkilöiden määrää kuin kansalaisuus, koska monet maahanmuuttajataustaiset ovat nykyään Suomen kansalaisia.

Vielä v. 1990 Turussa asui alle tuhat muunkielistä. Tällöin kuitenkin alkoi tasainen, mutta jyrkkä nousu maahanmuuttajamäärissä. Vuonna 1997 heitä oli jo 5 000. Kymmenentuhannen raja ylitettiin vuonna 2006. Viime vuodenvaihteessa (31.12.2013) Turussa asui 10 517 ulkomaan kansalaista, mutta muita kuin kotimaisia kieliä puhuvia oli 16 704 henkeä eli yli 8 % kaupungin asukkaista. Ulkomaalais- ja muunkielistilastosta keskenään vähennyslaskutoimituksen tekemällä voimme todeta, että Suomen kansalaisia muunkielisistä on jo n. 6 000 hen-

keä. Muunkielisten osuus on tänään huomattavasti suurempi kuin ruotsinkielisten, joita kaupungissa on vajaa kymmenentuhatta. Tosin yksikään kieliryhmä ei pitkään aikaan tule ohittamaan puhujamäärältään ruotsia. Kuriositeetteina voidaan todeta, että mongolin ja eteläafrikkalaisen xhosan kieltä äidinkielenään puhuvia on kumpaakin Turussa vain yksi. Kolmatta kotimaista kieltämme, saamea, äidinkielenään puhuvia on Turussa sitä vastoin jopa kaksitoista henkeä.

Muunkielisten ryhmien koosta Turussa voidaan lukea helposti Suomen ja maailman lähihistoriaa: Neuvostoliiton hajoamisen ja rajojen aukeamisen jälkeen lähinaapureidemme virolaisten ja venäläisten on ollut mahdollista hakeutua Suomen työmarkkinoille. Lisäksi inkeriläistaustaisille, joita näissä maissa asui, annettiin 1990-luvulla mahdollisuus paluumuuttoon Suomeen, esi-isänsä maahan. Venäjän- ja vironkieliset ovatkin tilastossa korkealla.

Jugoslavian hajoamissodat toivat meille bosnian, serbokroatian ja albaniankielisiä pakolaisia.

Levottomuudet Irakissa ja laajemmin Lähi-idässä ovat tuoneet meille merkittävät arabian- ja kurdinkieliset vähemmistöt. Somalian pitkä sisällissota näkyy meilläkin somalitaustaisen väestön suuren määränä.

Kaupunkimme väestöpohjan kehitys kuvaakin selvästi, miten sidoksissa olemme globaaliin kehitykseen. Erilaiset kriisit saavat ihmiset siirtymään kauaskin kodeistaan ja Turkuakin saa osansa näistä pakolaisaalloista. Todennäköisyys, että he tai muista syistä maahan muuttaneet palaisivat lähtöalueilleen on varsin pieni ja pienenee, mitä pidempään oleskelu uudessa asuinmaassa jatkuu.

Esimerkiksi Saksassa kuviteltiin aikoinaan, että maahanmuuttajatyövoima palaisi aikanaan lähtömaahansa ja siirtotyöläisilmiö olisi tilapäinen. Jo pitkään on maahanmuuttajia vastaanottavissa on kui-

Kirjoittaja on instituutin hallituksen puheenjohtaja ja Turun kaupunginjohtaja.

tenkin ymmärretty, että suurin osa maahanmuuttajista ja heidän jälkeläisistään jää pysyvästi uuden asuinmaansa asukkaiksi, olipa syy maahanmuuttoon mikä hyvänsä.

Turussa lähivuosien ennuste on, että muunkielisten määrä jatkaa kasvuaan n. 1 000 henkilön vuosivauhtia, jolloin näitä uussuomalaisia ja -turkulaisia on v. 2020 jo yli 20 000 henkeä, yli 10 % väkiluvusta. Itäisissä kaupunginosissa eli Halisissa, Lausteella ja Varissuolla muunkieliset muodostavat jo nyt kolmanneksen alueiden väestöstä. Varissuolla muunkieliset ovat nuorimmissa ikäluokissa jo enemmistönä. Kaupunkimme väestöpohjan ja kulttuurillisen ilmeen muutos onkin siis väistämätön ja peruuttamaton. Olemme parastaikaa siirtymässä aivan uudenaikaiseen aikaan tässä mielessä.

Tunnetusti sekä Turun, muiden kuntien että koko Suomen haaste on se, miten kykenemme integroimaan toisista kulttuureista saapuneet ihmiset osaksi yhteiskuntaamme tulevaisuudessa. Meitä lähellä olevista kulttuuripiireistä kuten Virosta ja Venäjältä tuleville esim. työllistyminen on onnistunut suhteellisen hyvin. Sen sijaan somali- ja arabikulttuureista tulleiden työttömyys keikkaa 60 prosentin yläpuolella. Työllistyminen on yksi integraation selkeä mittari ja näiltä osin meillä on siis paljon tehtävää.

Miten Turku sitten on reagoanut monikulttuuristumisen haasteisiin? Olemmeko heränneet? Olemmeko ryhtyneet aktiivisiin toimiin tämän muutosprosessin hallitsemiseksi positiivisesti? Haluan esitellä näkökulmia ja toimenpiteitä, joilla asiaan on Turussa tartuttu.

Talous asettaa aina omat rajoitteensa. Niinpä maahanmuuttokysymyksissä kustannukset nousevat lähes aina automaattisesti esiin keskusteluissa. On vaikea sanoa yhtä tarkkaa summaa, paljonko Turun kaupunki resursoi uusturkulaisiin. Summa riippuu paljon palveluiden ja kohderyhmän määrittelystä sekä rajauksesta. Kaupunginhallituksen keskitetty kotouttamismääräraha on 65 000 euroa. Sitä käytetään lähinnä palveluiden kehittämiseen. Muutoin eri palvelut ja esim. hankkeet toimeenpannaan toimialojen budjettiraameissa sekä erikseen haetavien määrärahoihin.

Maahanmuuton kustannuksia selvittää kuitenkin kaupunginjohtaja perustama työryhmä Maija ja Kytän johdolla. Työryhmän raportti luovute-

taan kaupunginjohtajalle syyskuun lopussa. Pyrimme siis saamaan mahdollisimman hyvät ja rehelliset faktatiedot, jotta voimme kehittää ja kohdentaa työtämme oikein tulevaisuudessa. Huomionarvoista on se, että uudessa valtiosuusjärjestelmässä maahanmuuttajien määrä huomioidaan valtiosuuden perusteena. Tämä muutos on Turulle positiivinen.

Monikulttuurisuus on nostettu esiin myös kaupungin strategioissa. Uudessa kaupunkistrategiasa ja kaupunkitason ohjelmissa huomioidaan kansainvälisyys ja monikulttuurisuus useasta eri näkökulmasta. Toimintaympäristön muutos on hyvin tunnistettu ja siihen pyritään reagoimaan.

Turun kaupunki hyväksyi maaliskuussa 2014 em. ylätavoitteiden pohjalta kaupungin **maahanmuuttajien kotouttamisohjelman**, jonka painopisteet

- Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus ovat Turun tärkeitä voimavaroja ja kaupungin elinvoiman kasvattajia
- Hyvinvointi- ja terveyseroja kavennetaan ehkäisevällä työllä
- Palveluita kohdennetaan erityisesti tarvitseville väestöryhmille ja alueille
- Oman osaamisen kehittämiseen tarjotaan riittävät nykyaikaiset mahdollisuudet ja tuki
- Maahanmuuttajien työvoimapotentiaalia hyödynnetään
- Aktiiviseen elämäntapaan kannustetaan eri toimijaryhmien sekä eri toimialojen yhteistyönä
- Monimuotoista kaupunkia vahvistetaan ja hyödynnetään erilaisuuden luoman rikkaus
- Hyvinvointia ja terveyttä edistetään kaikessa kaupunkisuunnittelussa. Kaupunkiympäristö takaa terveellisen, turvallisen, esteettömän ja viihtyisän arjen sekä mahdollistaa monimuotoisen kaupunkikulttuurin ja aktiivisen elämisen
- Kaupunki seuraa asuinalueiden kehitystä tiiviisti ja puuttuu aktiivisesti erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien alueiden tilanteen kohenemiseen

Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma noudattaa kaupungin pääohjelmien kehittämiskokonaisuuksia eli ovat elimellinen osa kaupungin kokonaiskehittämistä.

Maahanmuuttajien kotoutumista edistetään useilla konkreettisilla kehittämistoimenpiteillä seitsemässä kokonaisuudessa.

1. Maahanmuutto voimavarana
2. Terveys ja hyvinvointi
3. Osaaminen ja oppiminen
4. Aktiivisuus, osallisuus ja vuorovaikutus
5. Työllisyys
6. Asuminen
7. Maahanmuuttotyön kehittäminen

Kunkin kehittämistoimenpiteen edistymistä seurataan selkeällä ja yksinkertaisella kolmiportaisella arviointiasteikolla: *toteutuu – toteutuu osittain – ei toteudu*.

Ohjelmaston vaikuttavuusmittarina käytetään **kotouttamisindeksiä**. Kaupunkitasoinen kotouttamisindeksi otettiin käyttöön edellisen kotouttamisohjelman yhteydessä ja sille asetettiin tavoitearvoksi 1 %:n kasvu vuositasolla. Kotouttamisindeksi muodostuu kolmesta kotoutumisen onnistumista mittaavasta näkökulmasta:

1. Nuorten toisen asteen koulutukseen osallistuminen
2. Työttömyys
3. Tulot

Päivittäin monikulttuurisuus näkyy kaupunkiorganisaatiossamme ja lähipiirissämme monina uusina palveluvaateina ja niiden käytännön ratkaisuina, kuten esim:

Luuppi, joka on Turun suomenkielisen työväenopiston ja Åbo Svenska Arbetarinstitutin yhteinen monikulttuurisuustiimi, järjestää koulutusta erityisesti maahanmuuttajille ja muille kansainvälisille opiskelijaryhmille. Hyvää tulosta on saatu aikaiseksi mm. maahanmuuttajanaisten kursseilla.

Myös **kaupunginhallituksen päätös perustaa monikulttuurisuusneuvosto** on hyvä esimerkki halusta reagoida monipuolistuvaan kuntalaisuuteen.

Konkreettisella tasolla meidän täytyy myös esim. viestiä entistä monipuolisemmin ja helpottaa

saavutettavuutta. **Linkki maahanmuuttajien palvelukokonaisuuksiin onkin nostettu eri kieliversioissa kaupungin www-etusivulle.**

Tehdäkseen Turun kansainvälisyyttä tunnetuksi ja edistääkseen kulttuurien vuorovaikutusta, Turun kaupunki järjestää vuosittain kampanjan, jolla kaupunkilaisia aktivoidaan ehdottamaan **vuoden uusturkulaista ja monikulttuurisuustekoa**. Kampanjalla kiinnitetään myönteistä huomioita Turun monikulttuuriseen arkipäivään. Vuoden uusturkulaiseksi nimetään Turun seudulla asuva, maahanmuuttajataustainen henkilö. Monikulttuurisuusteosta palkitaan henkilö, yritys, yhdistys tai muu yhteisö, joka on esimerkillisesti edistänyt monikulttuurisuutta. Lisäksi nimettävät lisäävät kontakteja ja keskinäistä ymmärrystä maahanmuuttajaväestön ja kantasuomalaisten kesken, sekä luovat omaperäisesti ja ennakkoluulottomasti uusia toimintamalleja suvaitsevaisuuden ja integroitumisen edistämiseksi.

Hyvät kuulijat,

Monikulttuurinen Turku on siis todellisuutta ja arkipäivää. Se asettaa meille haasteita, jotka täytyy ottaa vastaan, jotta kaupunkimme kehittyy positiivisesti. Toivon, että jaatte kansani käsityksen, että Turku on tarttunut näihin haasteisiin sekä pyrkii niihin vastaamaan omista lähtökohdistaan ja omilla ratkaisuillaan.

Haluan lopuksi tuoda esiin iloni siitä, että neljän vuosikymmenen ajan merkittävää ja laajalti arvostettua suomalaista siirtolaistutkimusta tehnyt Siirtolaisuusinstituutti on ottanut tämän rinnalle uudeksi näkökulmaksi Suomeen suuntautuvan maahanmuuton, jonka tutkimus ja dokumentointi ovat tärkeitä tässä ajassa. Instituutti on osoittanut jo kypsässä neljänkymmenen vuoden iässä olevansa edelleen tiukasti ajan hermolla.